

A HARAPÓS EMBER.

Karácsonyi történet

Írta: Halis István

Készül mindenki a közeledő karácsony ünnepére. Zöld fenyő-gallyak tarkázzák a piacot, s mosolygó emberek járnak a ropogó havon.

A postahivatalban állandó sürgés-forgás van. Egyszerre megszűnik egy percre az egyik távirógép zakatolása, és a távírásznő hangosan felkacag.

– Mi az, mi az? – kérdezi a szomszéd kisasszony.

– Egy furcsa távirat fölött nevettem, Paula.

– Kérem, mondja el hamar!

– Hivatalos titok megszegésére akar csábítani? – kötődik a másik.

– Édes Mili, ne tréfáljon, mert beteg leszek, ha azt a furcsát meg nem tudom!

– Ne ijesztgessen mindjárt betegséggel, hiszen megmondom. Éppen most továbbítottam a miniszterhez egy hivatalos táviratot, melyben a marhakörömfájás ügyében miniszteri biztosnak kirendelését kéri az alispán. Képzelve csak, Paula, hogy a biztost fehér ruhás lányok fogadják virágbukéttal és azt mondják neki: „Isten hozta, méltóságos marhakörömfájó biztos urunk!”

És a két „pinty” (a hogy a férfi kollegák nevezték őket) olyan nevetést rendezett a magyar királyi postahivatalban, hogy a bekandikáló decemberi napsugarak is táncolni kezdtek a piszkos falakon. De az általános vígság nem ragadta magával a túlsó sarokban dolgozó táviró-tisztet, ki azt morogta: „Nem értem, mit nevetgélnek ezek a pintyek, mikor semmijök sincsen!”

Ejnye, talán csak azok nevethetnek, kiknek uradalmaik vannak? Lám, ez a két távírásznő lány oly elégedett félesztendő óta, mióta t. i. a posta-hivatalnál alkalmazták őket 30 forint havi fizetéssel! Ez a fizetés fejedelmi vagyon annak, ki úgy tud gazdálkodni, mint ők! Közös háztartást vittek, és még a postatakaréktárba is raktak a fizetésükből. Ezt látva, szinte hihetetlennek tetszik, hogy vannak tisztviselők, a kik ezer forint fizetésből sem tudnak megélni.

E pillanatban benyit a postaszolga és azt mondja: „A főnök úr kéreti magához a két kis-asszonyt!”

A pintyek megijednek: baj van, ha „kér” a harapós ember. (Harapós ember a pintyek nyelvén a főnök úr.) Szívszorongva mennek a főnökhöz, ki levelet nyújt feléjük: „Íme egy rendelet jött az igazgató úrtól, tessék elolvasni, kis-asszonyok!”

S a leányok olvassák: „Minthogy nem találtak fedezet a fizetésre, ennél fogva egyik napi-díjas elbocsájtatik, s a főnök utasíttatik jelen rendeletnek 15 napi felmondás mellett leendő fogantatására.”

Ez a fényes szó „napidíjas”, a leányokra vonatkozott, s a rendelet azt jelenti közönséges nyelven elmondva, hogy az egyik lányt megfosztják a hivatalától.

Csönd állt be az olvasás után, a lányok még lélekzeni is alig képesek, nemhogy beszélni tudnának. Végre megszólal a főnök: „Tudják, hogy nem szeretem a női hivatalnokokat, s azért nekem mindegy, akármelyik marad itt a kisasszonyok közül. Egyezzenek meg eziránt szépen egymás közt s holnap adják tudtomra, ki fog elmenni!”

Igazán borzasztó ember ez a főnök. Nem csoda, hogy ez a rideg beszéd s a rendeletben foglalt irtózatot „tatik-tatik” annyira összezúzta a két szegény pintyet. Szomorúan távoznak a főnöktől és a távirógép mellett egyszerre vége lett a vidámságnak.

Pedig Mili épen most vett le egy „nagyyszerű” táviratot, melyet valami zsidó lakodalomhoz küldöttek pompás magyar írással:

Szimche veszoszen
Kále und choszen,
Mázel und Broche
Der ganczen Mispoche.

(Hevenyészett fordításban:)
Boldogságot, gyönyört
Vőlegény- s arának,
Szerencsét és üdvöt
Az egész családnak!

Ilyen fölött máskor egy hétig nevetett volna, most pedig szótlánul dolgozik tovább, sőt néha titokban a szemeit törülgeti. Egyszerre eltűnik a gép mellől, visszamegy a főnök szobájába, hol keményen rákiáltanak: „Mit akar?” („Könyörögni jött, hogy őt tartsam meg a hivatalban”, villan meg a főnök agyában.)

– Alázatosan kérem a főnök urat, engem bocsásson el a hivatalból, mert özvegy édes anyám 25 forint nyugdíjat kap hónapoként, melyből könnyű kettőnknek is megélni, – Paulát pedig kegyeskedjék továbbra megtartani a hivatalban, mert neki nincsen, a miből éljen.

A főnök szótlánul rámeresztli szemeit a szepegő lányra, mintha valami csoda állatot látna maga előtt. Nagysokára aztán rákiált: „Jól van, elmehet!”

Mili visszatér gépe mellé.

Rövid idő múlva Paula tűnik el és megy a főnökhöz. „No, ez is jókor jött könyörögni”, morog a főnök úr és összevonja keféhez hasonló szemöldökeit; szinte látni, milyen haragos. Olyan hangon kiáltja: „Mit háborgat?” mintha ágyú dörögne.

Paula sírástól megszaggatva, alig tudja kérelmét elmondani: „Ne tessék haragudni, főnök úr, ha egyikünknek el kell menni, akkor én megyek el, mert Mili ügyesebb hivatalnok, mint én, tehát az az igazság, hogy Mili maradjon, én pedig

távozzam. Aztán majd én megélek úgyis, mert tudok varrni, s talán akad munkám!”

A főnöknek elakadt a lélegzete. Micsoda teremtések ezek? Egyik bizonyolja, hogy anyjostól együtt *könnyű* megélniök 25 forintból, másik pedig meg fog élni abból, hogy *talán* akad varrni való munkája? Borzasztó népség? Hát nem volt bolond, ki legelőször nőhivatalnokot alkalmazott?

„Abtreten!” – kiáltott Paulára németül a magyar nemesi családból származott főnök, mintha egy század katonát vezényelne. Szívébe markolt a két leány, a főnök úr pedig szívben mindig katonatiszt maradt, bár régen otthagyta a katonai pályát, hogy feleségül vehessen egy leányt, kinek nem volt óvadéka. „Csak a szívre hallgasson az ember, mindjárt bolondot csinál!” szokta mondani a főnök, ha otthon megharagították és ő mérgében reggelig billiárdozott a kávéházban, csak úgy csattogtatta az elefántcsont-golyókat. Különben a főnök a szigorú rendnek és pontosságának mintaképe.

A két leánynak egymás iránt tanúsított magaviselete kihozta sodrából a főnököt, mert ő, ki huszonhat éves szolgálata alatt vakon teljesített minden rendeletet, a nélkül, hogy azok igazságossága felett gondolkozott volna: most azt jelentette az igazgatóságnak, hogy nem bocsátja el egyik nő alkalmazottat sem, mert szükség van rájuk.

Mikor a jelentést megkapta az igazgató, valósággal elképedt. Ilyen jelentésekhez nem szokott hozzá. Hiszen a főnök borzasztó cselekedetét csak azzal a még borzasztóbb szóval lehet kifejezni: *függelem-sértés!*

– „No, ez a vén katona igen rászolgált, hogy nyugalomba vágasson!” szól titkárijához az igazgató, és parancsot ad, miképp utasítsák táviratilag a renitens főnököt a rendelet rögtöni foganatosítására „a különbeni következmények terhe alatt”.

A harapós embernek ereiben szilajon kezdett lüktetni a vér az igazgató táviratának olvasására, de nem szólt egy szót sem. Csak elvette a másik asztalról az „Egyetértést” és kikereste, mikor fogad a miniszter. Aztán elhozatta hazulról a frakkját, zsebébe tette az igazgató rendeletét és táviratát, – azzal vasútra ült, hogy a miniszterhez menjen.

Igaz, hogy útközben leszidta saját magát: „semmi közöd a nagyok dolgához, megint bolondot csinálsz, vén szamár”, de azért *jelentkezett*, és másnap a miniszter előtt állott.

A hatalmas miniszternek megmutatta az igazgató kegyetlen rendeletét és táviratát, – s imígy fejezte ki kérelmét: „Kegyelmes uram, nem szabad elbocsájtani egyik női díjnokot sem!”

A kegyelmes úr csodálkozva ismétlé: „Nem szabad?”

– Igenis nem szabad, mert akkor éhen-halnak a nyomorultak! – felelt a feszesen álló postafőnök, elbeszélte a leányok tettét s azzal fejezte be beszédjét, hogy őket az elbocsájtás épen a közelgő nagy ünnepekre tenné szerencsétlenné. A főnök nem volt Istentől megáldva valami nagy szónoki tehetséggel, de azért megindította a minisztert; ámbár az is meglehet, hogy ez a beszéd valami ismeretlen

érzést fakasztott a miniszterben, a sajnálkozását, mintha ő maga is az államnak egy szánalomra méltó tisztviselője lenne, kit még a szent karácsony napjaiban is távol tart a politika a boldog családi körtől. Azt hiszem, hogy ekkor láthatlanul a karácsony szelleme suhant el a kegyelmes úr felett, emberszeretetet és békét hintve szívébe, mert a főnök előtt kijelenté: „Kinevezem mind a két lányt postatisztté!”

Csak hogy a kemény ember beleszólt ám: „Nem lehet, kegyelmes uram!”

A nagy úr meglepődve nézett föl íróasztala mellől. (Ilyen ellenmondásokat legalább is modortalanságnak minősítenek a minisztériumban.)

– Igenis nem lehet, mert nőt csakis postakezelővé lehet kinevezni, nem pedig tisztté!

A kegyelmes úr még egy pillanatig tusakodott magában, hogy ne kergesse-e el ezt a különös embert szegény lányostól együtt. De nyilván mulattatta a dolog, mert elnevette magát, és azt kérdezte: „Mennyi fizetése van egy postakezelőnek?”

– Legfeljebb 500 forint, – hangzik a felvilágosítás.

– Jól van, írja csak fel a két leány nevét ide a papír szélére, – és most haza mehet barátom, azzal a hírral, hogy mindkét védencét kinevezem kezelőnek. Isten áldja!

Erre a főnök szabályszerűen meghajtott magát és a minisztertől egyenest a táviróhivatalba ment. Azt táviratozta a főnökhelyettesnek: „Azonnal értesítse Milit és Paulát, hogy mindketten megmaradnak hivatalban!” (Legalább addig se szomorkodjanak, míg hazaérek, beszélt magában a keményszívű főnök.)

Mikor a miniszteri kinevezéseket megkapta a postaigazgató, azon rendelettel, hogy rögtön küldje meg a két lány részére, – az igazgató urat a guta környékezte. „No ilyesmi csakis Magyarországon történhetik, – szólt a titkárhoz, – jó lesz ezentúl figyelemmel bánni ezzel a postafőnökkel, mert ott fönn valami hatalmas pártfogója van.”

Hanem olyan boldog karácsony igen kevésnek jutott, mint a két új kezelőnek. Alig győztek hálálkodni a főnök előtt. Sőt Paula egész elragadtatással azt is megvallotta, hogy most már megesküszik régi jegyesével, mert van rendes fizetése; mire a harapós ember azt mondta: „Tudtam, hogy megint bolondot csinállok; hiába, a szívre nem szabad hallgatni!”